Kirjaamo
HaV@eduskunta.fi
paivi.parviainen@eduskunta.fi

Viite: Hallintovaliokunta torstai 12.01.2023 klo 13.00 / HE 149/2022 vp /Asiantuntijapyyntö

Pirkanmaan hyvinvointialueen kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Sisäministeriö asetti hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistamishankkeen, jonka tavoitteena

oli muun muassa tarkastella hätäkeskustoiminnasta annetun lain tai hätäkeskustoimintaan liittyvien lakien muutostarpeita. Hankkeen tehtävänä oli valmistella hätäkeskuslainsäädännön uudistamista

koskeva hallituksen esitys. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistamishankkeen tueksi perustettiin työryhmä, jossa oli edustettuina sisäministeriön pelastusosasto, sisäministeriön poliisiosasto, sisäministeriön Rajavartiolaitos, sosiaali- ja terveysministeriö, Hätäkeskuslaitos, Poliisihallitus, pelastuslaitokset ja Pelastusopisto. Työryhmän työn aikana pelastusosasto kuuli myös oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun toimiston edustajia. Hallituksen esitysluonnos valmisteltiin sisäministeriössä virkatyönä ja se oli lausunnoilla 13.5.2022 mennessä. Hallintovaliokunta on pyytänyt Pirkanmaan hyvinvointialueelta kuulemistilaisuuteen asiantuntijalausuntoa 11.1.2022 klo 12 mennessä ja nimeämään asiantuntijan osallistumaan kuulemistilaisuuteen 12.1.2022.

Pirkanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto asianomaisesta luonnoksesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Käsitteet

Luonnoksessa esitetty hätäkeskustoiminnan lisäys lain määritelmiin 2 §:ään on kannatettavaa ja lausuntokierroksen jälkeen määrittelyä on vielä tarkennettu hätäkeskustoiminnan piiriin kuuluvien tehtävien määrittelyssä viittaamalla toimialan omaan lainsäädäntöön. Oma-aloitteisen tehtävän määrittely 2 §:ssä on esitetyssä muodossa kunnossa ja mahdollistaa tarvittaessa myös pelastustoimen sellaisten tehtävien kirjaamisen hätäkeskustietojärjestelmään, jotka eivät ole pelastustoimintaa tai kiireellistä virka-apua, mutta joissa käytetään hätäkeskustoimintaa varten hätäkeskustietojärjestelmässä olevia resursseja.

Rekisterinpito ja henkilötietojen käsittely

Pirkanmaan hyvinvointialue pitää erittäin kannatettavana, että luonnoksessa esitetään erotettavaksi tietojärjestelmä sekä siihen liittyvä henkilörekisterinpito toisistaan. Loogisen henkilörekisterin muodostaminen poistaa nykyisen tulkintaepäselvyyden henkilötietojen käsittelystä viranomaisen tietojärjestelmissä ja henkilötietojen käsittelyssä.

Esitysluonnoksessa on kuvattu henkilötietojen käsittelytarkoitus ja -tarve pelastustoimessa epäselvästi ja se pitäisi kuvata nykytilan kuvaus -kohtaa vastaavasti. Siinä vastaanotetun ilmoituksen lisäksi on huomioitu tietoja, joita käytetään pelastustoimen tehtävien hoitamiseen, kuten pelastustoiminnan johtamiseen, tilannekuvan ylläpitoon ja seurantaan, valmiuden ylläpitoon, väestönsuojelun toteuttamiseen, valvontatehtäviin, palontutkintaan ja pelastustoimen hallinnollisia tehtäviä varten. Esimerkiksi automaattisiin paloilmoittimiin ja -sammutuslaitteistoihin liittyvät tiedot erheellisten paloilmoitusten käsittelyssä ja laskutuksessa. Tietoja tarvitaan myös työturvallisuusriskien hallintaan sekä raportointiin ja tilastointiin osana oman toiminnan kehittämistä. Toimiala pitää lisäksi järjestelmässä yllä muun muassa tietoja riskianalyyseista, vastemalleista, riskiarvioista ja resurssi- ja ominaisuustiedoista.

Hallituksen esityksessä pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta HE 184/2022vp 89 § kohta 11 automaattisia paloilmoittimia ja sammutuslaitteistoja koskeva tiedonsaantitarve on turvattu ja se tulisi tarpeen mukaan huomioida myös hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa.

Luonnoksen kohdassa 5.2.4.4 (Vaikutukset tietosuojaan) kuvataan henkilötietojen käsittelytarkoitus ainoastaan hätäkeskustoiminnan kannalta tarpeellisten tietojen käsittelyksi. Suppeasti esitystä tulkiten tietojen käsittelytarkoitus koskee ainoastaan tehtävän käsittelyä hätäkeskuslaitoksessa ja sen välittämistä vastuuviranomaiselle, ja esimerkiksi pelastusviranomaisen tilannekuvan ylläpito jää käsittelytarkoituksen määrittelyn ulkopuolelle.

Pirkanmaan hyvinvointialue esittää hallituksen esitystä tarkennettavaksi siten, että tarpeen mukainen määrittely henkilötietojen käsittelytarkoitukseksi tulee lakiin yksiselitteisesti ilman tulkintaepäselvyyksiä. Määrittelyssä tulee lisäksi huomioida, että pelastusviranomaisella ei ole vastaavaa toisiokäyttöoikeutta henkilötietojen käsittelyyn kuin poliisilla ja Rajavartiolaitoksella. Näiltä osin myös pelastustoimen omaa henkilötietojen käsittelyn sääntelyä tulisi kehittää.

Taloudelliset vaikutukset

Esityksen kohdassa 5.2.4.2 (Hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki) esitetään, että esitys ei luo uusia tehtäviä hyvinvointialueille rekisterinpidon ollessa tietosuoja-asetuksen mukaan jo asiallisesti hätäkeskustoimintaan osallistuvien tahojen vastuulla. Lausuntokierroksella hyvinvointialueet ja osa pelastuslaitoksia esittivät huolensa tarvittavan rahoituksen kohdentamisesta hyvinvointialueelle tehtävään liittyen. Luonnokseen ei ole kuitenkaan tehty tältä osin muutoksia perustellen sitä hyvinvointialueiden rahoituksesta säätämisestä hyvinvointialueen rahoituslaissa (617/2021). Kyseessä on kuitenkin Pirkanmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan uusi tehtävä, joka edellyttää resursointia niin järjestelmissä, toimintaprosesseissa kuin henkilötyöpanoksissa ja tämä tulee huomioida hyvinvointialuerahoituksessa. Esimerkiksi tietopyyntötilanteissa hätäilmoitusten läpikäyminen ja salassapitoperusteiden arviointi on tunnistettu työlääksi tehtäväksi.

Muut havainnot

Pirkanmaan hyvinvointialue esittää 20 § mukaista viranomaisten tiedonsaantioikeutta tarkennettavaksi siten, että 4. momentin mukaiset tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä kattaisi myös kyseisten yksiköiden sijoittautumista koskevat tiedot. Esitystä ei ole lausuntopalautteesta huolimatta muutettu tältä osin ja perusteluna on käytetty sijaintitietojen seuraamisen olevan uusi tehtävä Hätäkeskuslaitokselle. Sijoittautumistiedolla on erityinen merkitys kenttätoiminnan tietojärjestelmien tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta, sekä pelastusviranomaisen pelastuslain 35 § mukaisen yleisjohtamistehtävän toteuttamisessa.

Pirkanmaan hyvinvointialue esittää harkittavaksi, että lain 21 §:ssä säädettäisiin rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovuttamisesta myös muuhun kuin luonnoksessa esitettyihin laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoimintaa sekä koulutustoimintaa varten. Esimerkiksi alueen pelastusviranomaisen oikeus luovuttaa tietoja toisen alueen pelastusviranomaiselle tai rajavartiolaitokselle tilannekuvan ja valmiuden ylläpitotarkoituksessa on epäselvä. Tällaisella käyttötarkoitukselle on selvä tarve erityisesti mahdollisten tulevien pelastustoiminnan yhteistoiminta-alueiden tilannekuvan ylläpitotehtävissä. Lausuntopalautteesta huolimatta lausuntovastineessa tietojen luovuttamista muihin käyttötarkoituksiin ei ole esityksessä laajennettu perustellen sitä pelastuslaissa riittävästi säädettyyn pelastuslaitosten yhteistoiminnasta, pelastuslaitosten avunannosta, yhteistoiminnasta pelastustoiminnassa ja tiedonsaantioikeuksista.

Tilannekuvan molemmin suuntaisesta aktiivisesta välittämisestä ja tiedonsaannista eri viranomaisten ja johtamistasojen välillä on tarpeen säätää nykyistä kattavammin.

Luonnokseen on kirjattu, että Hätäkeskuslaitos toimisi rekisterinpitäjänä tietojärjestelmä- ja verkkoliikennehäiriöihin liittyvien tietojen osalta. Pirkanmaan hyvinvointialue esittää Hätäkeskuslaitokselle säädettävän velvollisuus informoida em. häiriöistä hätäkeskustoimintaan osallistuvia muita tahoja, sillä em. häiriötilanteilla on keskeinen vaikutus kaikkien tahojen toimintaan ja varautumistoimenpiteisiin.

Pelastusjohtaja Mika Kontio

Kehittämispäällikkö Martti Honkala